

GONDOLATOK A SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓRÓL, KITEKINTÉSEL A NŐK ADÓKEDVEZMÉNYÉRE

INCOME TAX, WITH SPECIAL REFERENCE TO TAX ALLOWANCES FOR WOMEN

Merész Bianka* – Kovács-Berényi Laura**

Absztrakt

A személyi jövedelemadó jelentős változásokon megy keresztül napjainkban. A magyar Kormány egyre inkább középpontba helyezi az adójogi preferenciák szélesebb körű bevezetését. A kedvezmények kiterjesztése során a családok kapnak hangsúlyos szerepet. Fontos megemlíteni, hogy a nőket széles körűen érintik az adókedvezmények, ezzel is próbálják ösztönözni a gyermekvállalást. Jelen kutatásunk keretein belül kitérünk arra, hogy a személyi jövedelemadó milyen változásokon ment keresztül az elmúlt évek folyamán, hogyan hatottak rá a gazdasági és társadalmi átalakulások. A munkánkat egy kérdőív is segítette, amelyben arra kerestük a választ, hogy mi a véleményük a kitöltőknek arról, hogy bevezetésre került a három gyermekes anyák személyi jövedelemadó kedvezménye, valamint szerintük lenne-e szükség egyéb adókedvezmények életre hívására.

Kulcsszavak: személyi jövedelemadó, adókedvezmények, nők, Magyarország, Lengyelország

Abstract

Personal income tax is currently undergoing significant transformations. The Hungarian Government has increasingly placed emphasis on the broader introduction of tax preferences within the tax system. In the extension of these benefits, families have been given particular prominence. It is important to note that women are widely affected by these tax allowances, which are also intended to encourage childbearing. Within the framework of our research, we examine the changes personal income tax has undergone in recent years and analyze how economic and social transformations have influenced its development. Our work was also supported by a questionnaire survey, through which we sought to explore respondents' views on the introduction of the personal income tax allowance for mothers with three children, as well as whether they consider the introduction of additional tax benefits to be necessary.

Keywords: personal income tax, tax breaks, women, Hungary, Poland

* Merész Bianka negyedéves, nappali tagozatos joghallgató, Miskolci Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar, biankamesz247@gmail.com.

** Dr. Kovács-Berényi Laura PhD, egyetemi tanársegéd, Miskolci Egyetem ÁJK, Pénzügyi jogi Tanszék, 3515 Miskolc-Egyetemváros, laura.berenyi@uni-miskolc.hu.

1. Bevezetés

Az adóztatás története összefügg az emberiség történetével, melynek értelmében a közösségekben élő személyek közösen kötelesek viselni terheiket.¹ A történelem alakulását tekintve láthatjuk, hogy az adóztatás milyen elvek és tendenciák mentén alakult.² Az adóbevételek szükségessége abban rejlik, hogy az állami költségvetés finanszírozására szolgáljanak. Továbbá fedezetet nyújtanak az állami beruházásokhoz, a közszolgáltatásokhoz, az államadósság finanszírozásához, valamint az állami apparátus működtetéséhez.³ Magyarországon a személyi jövedelemadó 1988. január 1-jén került bevezetésre. E dátumhoz viszonyítva megállapítható, hogy folyamatos változásokon ment át és megy át napjainkban is a személyi jövedelemadóra vonatkozó szabályanyag. A folyamatos változások annak köszönhetőek, hogy akár a 2008-as gazdasági válságot, akár a visszaeső születés számot nézzük, e tényezők mind-mind okot adnak arra, hogy a személyi jövedelemadó szabályozási tendenciát érdemben befolyásolják. A Kormány a válság idején a családok védelmét háttérbe szorította, így a családok összetett gazdasági és társadalmi kihívásokkal szembesültek.⁴ Az adókulcs is rendszeresen átalakult, így tehát kezdetben a jövedelmisávhoz igazodott, ma pedig már egységes adókulcs szerint történik az adózás, amely jelenleg 15% a személyi jövedelemadó vonatkozásában. A szabályozási tendenciák átalakulásával a Kormány egyre sokrétűbb intézkedések bevezetésével helyezték előtérbe az adójogi preferenciák egyre szélesebb körét, ide sorolható a 2020-ban a négy vagy több gyermekes anyák adókedvezménye. Fontos megemlíteni a 2025-ben újonnan a három gyermekesekre vonatkozóan bevezetett adókedvezményt, valamint a 2026-os esztendő változásait, amely jelentős változásokat eredményezhet a családok védelme, valamint a nők munkaerőpiaci szereplésének fellendítésében.

2. Személyi jövedelemadó kezdeti fázisai Magyarországon

A személyi jövedelemadó 1988. január 1-jén került Magyarországon bevezetésre. Ahhoz, hogy egy adónem bevezetésre kerüljön számos kérdést szükséges rendezni, ezek közé sorolhatók a bérek rendezése, az egykulcsos vagy két kulcsos adórendszer kérdésének tisztázása.⁵ Fontos szempont, hogy az adóalanyok a jövedelmüknek megfelelően róják le az adójukat és azonos jövedelemre azonos adóteher vonatkozzon.⁶ Azt, hogy a mind a külföldi mind a belföldi személyek kötelesek-e a közterhekhez hozzájárulni, külön törvény rendelkezik erről.⁷ Az

¹ JUHÁSZ István: Az Adózás története, Forrás: <http://docplayer.hu/238358-Azadozas-tortenete-osszeallitotta-dr-juhasz-istvan.html> 1. (2025.10.18.)

² Lásd bővebben: MERÉSZ Bianka: A személyi jövedelemadó változásai Magyarországon, különös tekintettel a nőket érintő kedvezményekre, Miskolc, 2025, Tudományos Diákköri Dolgozat, 5. oldal

³ HALÁSZ Zsolt: Néhány gondolat a teljesítőképesség alapú adózásról és az irányító adókról, *Istum Aequum Salutare* 2019/3., 45–57.)

⁴ SZÉKELY András, AGÓCS Gergely: Adókedvezmények rendszere a magyar családpolitikában, *KAPOCS*, 2023/2–3. szám, 24-30. oldal <https://www.koppmariaintezet.hu/books25/HU/2023/KAPOCS-2023-2.pdf> (2025. 09. 19.)

⁵ Az adóreform és az azóta eltelt időszak – személyi jövedelemadó 1. oldal <https://ado.hu/ado/az-adoreform-es-az-azota-eltelt-idoszak-szemelyi-jovedelemado-1/> (2025. 10. 18.)

⁶ Zoltán VARGA: Changes in the tax base and tax benefits of personal income tax in Hungary over the past three decades, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XLII, 2024/2101. <https://doi.org/10.32978/sjp.2024.018>. (2025. 10. 28.)

⁷ ERDŐS Éva: A közteherviselés elvének kiterjesztő értelmezése az európai adóharmonizáció tükrében, *Miskolci Jogi Szemle*, 6. évf., 2011, különszám. 46–62. o. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201102/6_erdoseva.pdf (2025. 10. 18.)

adórendszer feladat egyrészt az, hogy a költségvetés számára forrásokat biztosítson, másrészt jövedelem-újraelosztó szerepet töltsön be ez a redisztribúciós funkció ellátása, továbbá egy fajta stabilizáció megteremtése, illetve ide sorolható még az allokációs feladatellátása, melyet nemzetgazdasági szinten kell ellátni. Azonban maga az adózás már egy bonyolultabb folyamat.⁸

3. Adóalap csökkentő kedvezmények érvényesítési sorrendje 2026. január 1-től

2026. január 1-től az adóalap-kedvezmények köre bővült, amely az érvényesítésük sorrendjére is befolyást gyakorolt. A sorrendiség a következők szerint alakult:

1. 30 év alatti anyák kedvezménye,
2. a négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezménye, a három gyermeket nevelő anyák kedvezménye vagy a két gyermeket nevelő anyák kedvezménye,
3. csecsemőgondozási díj, a gyermekgondozási díj és az örökbefogadói díj kedvezménye,
4. 25 év alatti fiatalok kedvezménye,
5. személyi kedvezmény,
6. első házások kedvezménye,
7. családi kedvezmény.⁹

Az elkövetkező fejezetekben a négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezményéről, a három gyermeket nevelő anyák kedvezményéről, valamint a 25 év alatti fiatalok kedvezményére vonatkozó szabályok vizsgálatáról szólnak részletesebben. Ezen kedvezmények vonatkozásában pedig sorra vesszük az empirikus kutatásunk eredményeinek néhány releváns választát a kutatási eredményekhez kapcsolódóan.

4. Négy vagy több gyermekes anyák adókedvezménye

A Kormány intézkedéseinek egyike volt a négy gyermekes anyák támogatása, ami 2020. január 1-jén került bevezetésre. Célként fogalmazható meg, hogy a támogatás középpontjában a nagy családok kaptak helyet. Ezzel a programmal a nőket kívánják ösztönözni a gyermekvállalásra a munkaerőpiaci részvételük mellett. A jogosultág feltételének alakulása értelmében a kedvezmény igénybevételére az jogosult, aki vér szerinti vagy örökbefogadó szülőként legalább 4 gyermeket nevel és a gyermekre tekintettel családi pótlékra jogosult vagy családi pótlékra már nem jogosult, de 12 éven keresztül jogosult volt vagy, akinek a gyermekének száma 4 fő és aki után a családi pótlékra való jogosultság a gyermek elhunytja miatt szűnt meg. A négy vagy ennél több gyermeket nevelő anyák a jogosultsági időszakban az alábbi jövedelmek után jogosultak a kedvezményre, amelyek közül példálózó jelleggel az alábbiakat emeljük ki:¹⁰

- munkával szerzett jövedelem,
- nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonyból származó díjazás,
- adóköteles társadalombiztosítási ellátás,
- adóköteles szociális ellátások.

⁸ TAKÁCS Vera – MÁTÉ Ákos – NAGY Sándor Gyula: Adószervezeti Változások Az Európai Unióban, Közgazdaság, 9. évf., 2014/4. 127-144., 128. (2025. 11. 14.)

⁹ Sza törvény, 29/H §.

¹⁰ 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról szóló törvény 29/D§ (3) bekezdés.

5. A három gyermeket nevelő anyák adókedvezménye

Ez a fajta adókedvezmény egészen új, hiszen 2025. október 1-jén került bevezetésre, melynek alapján a személyi jövedelemadó megfizetése alól a jogosultak adókedvezményben részesülnek. A témához kapcsolódóan lefolytatott empirikus kutatás kapcsán többek között azt vizsgáltuk, hogy az emberek hogyan vélekednek erről az adókedvezményről. E kutatás során 53 személy fejtette ki a véleményét. A válaszok között találkozhatunk olyan állítással, amely szerint kifejezetten indokolt támogatni a három gyermekes anyákat, egyesek szerint viszont diszkriminatív ez a fajta intézkedés. Felvetődtek olyan lehetőségek, hogy korlátozásra lenne szükség, ezek között a korlátozások között említésre került olyan lehetőség, amely szerint életkorhoz kellene kötni a kedvezményeket. Felvetődött továbbá a nemek közötti egyenlőség kérdésköréhez kapcsolódóan, hogy egyesek szerint az apákat mindenképpen támogatni kellene adójogi szempontból. Ennek nyomán indokoltnak bizonyulna kiterjeszteni a jogosultak körét azon édesapákra is, akik három gyermeket nevelnek. Felvetődött olyan gondolat is, miszerint a szabályozás igazságtalan, hiszen a kedvezményre ugyanúgy jogosult az a nő is, aki milliós fizetéssel rendelkezik, és az az anya is, akinek a jövedelme a minimálbér szintjén mozog. Célszerű lenne egy sávós rendszer bevezetése annak érdekében, hogy a jövedelemaránytalanságok orvoslásra kerüljenek.

6. A 25 év alatti fiatalok kedvezménye

A kedvezmény 2022. január 1-jén került bevezetésre, melynek célja a fiatalok támogatása. Az érintett személyek, amíg jogosultak a kedvezményre addig nem kell személyi jövedelemadót fizetniük.¹¹ A jogosultsági feltételek vonatkozásában kiemelendő, hogy a 25. év alatti személyek a munkaviszonnyal megszerzett jövedelmük után vehetik igénybe a kedvezményt. Ennek keretében a kedvezményre jogosult fiatalnak nem kell személyi jövedelemadót fizetnie a kedvezmény meghatározott, havi összegéig a jogosultsági időszakában, a törvényben meghatározott, összevont adóalapba tartozó jövedelmei után.¹² Ide sorolható többek között a diákmunka, vagy más szociális ellátások is, például az árvaellátás. Ezt a kedvezményt a munkáltató automatikusan figyelembe veszi, addig, ameddig az érintett személy a 25. életévét be nem tölti vagy a jogosult nem ad nyilatkozatot a kedvezmény részben, vagy egészben történő mellőzéséről.

Azon 25 év alatti személyek, akik önálló tevékenységet folytatnak, az alábbi tevékenységek esetében jogosultak a kedvezményre:

- a vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmazó egyéni vállalkozó vállalkozói kivétjére, átalányadózás esetén az átalányban megállapított jövedelmére,
- a mezőgazdasági őstermelő e tevékenységéből származó jövedelmére,
- az európai parlamenti képviselő e tevékenységéből származó jövedelmére,
- a helyi önkormányzati képviselő e tevékenységéből származó jövedelmére,
- a választott könyvvizsgáló e tevékenységéből származó jövedelmére,
- a magánszemély által nem egyéni vállalkozóként kötött, díjazás ellenében történő munkavégzésre irányuló, más szerződés alapján folytatott tevékenységéből, például megbízásból származó jövedelmére.¹³

¹¹ Szja adóalap-kedvezmények című, NAV információs füzet, 13. (2026. 02. 15.)

¹² Szja adóalap-kedvezmények, NAV információs füzet, 20. (2026. 02. 15.)

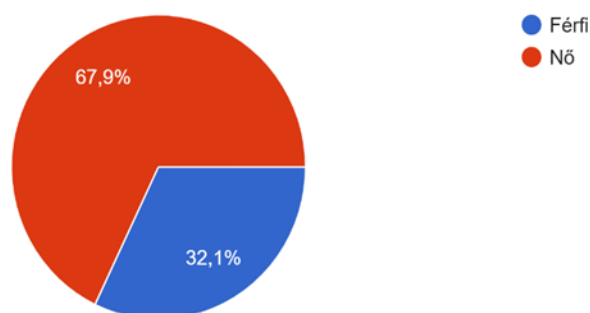
¹³ Szja törvény, 29/F § 2. bek. c) pont.

Az előbbi fejezetben említett kérdőívet vettük alapul ezen kérdéskör elemzéséhez is, melynek során arra kerestük a választ, hogy az emberek mit gondolnak erről az adókedvezményről. Egyes kitöltők azon álláspontot képviselték, amely szerint nem tudják igénybe venni ezt a fajta adókedvezményt, mert a 25. életévüket követően fognak munkába állni, így többen javasolták a kedvezmény kiterjesztését. Felvetődött olyan ötlet is, amely célként fogalmazza meg azt, hogy béremelésre lenne szükség, ahhoz, hogy a fiatalok is jelentős támogatásban részesüljenek, és ezek alapján a kedvezmények bérsávokhoz igazodjanak.

7. Gondolatok a kutatás eredményeiről

Fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy egy empirikus kutatást készítettünk, amely a hallgatói tudományos diákköri dolgozat vázát jelentette. Ebben a kutatásban 53-an vettek részt. A kor szerinti megoszlást tekintve 18-62 év közötti személyek fejtették ki álláspontjukat a kérdésekkel kapcsolatban. Az Szja kedvezményekkel érintett korosztály töltötte ki a legnagyobb arányban a tesztet. A kutatásunk célja leginkább a nők és az őket érintő kedvezmények, ennek értelmében a kitöltők 67,9%-a nő, míg 32,1%-a férfi.¹⁴

53 válasz

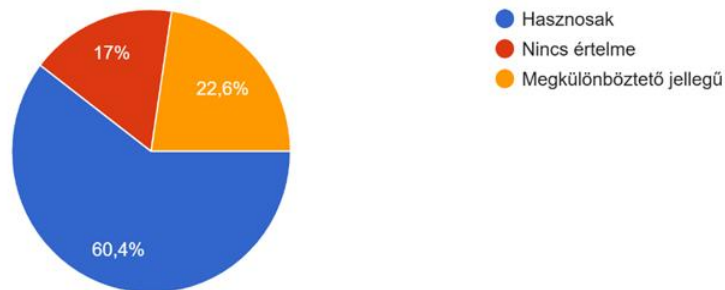
1. ábra: Nemek aránya (saját szerkesztés)

Egy másik lényeges kérdés, amely a kutatásunk során felmerült, az nem más, mint a jelenlegi adókedvezmények hasznosságának alakulása. Egy kördiagrammal szeretnénk szemléltetni, hogy a megkérdezettek mennyire találják hasznosnak a jelenleg hatályos kedvezményeket.¹⁵

¹⁴ Saját forrás

¹⁵ Saját forrás

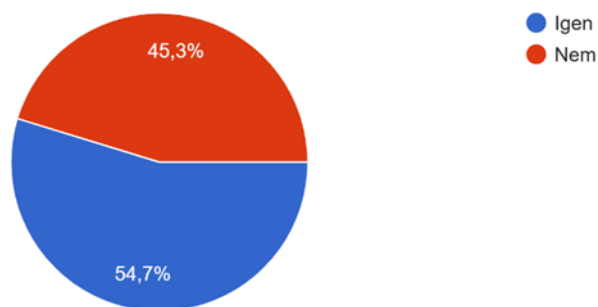
53 válasz

2. ábra: Hasznosság kérdése (saját szerkesztés)

Fontosnak találtuk annak a kérdésnek a vizsgálatát is, hogy a kitöltők szerint szükség lenne-e egyéb adókedvezmények bevezetésére. Amint az az ábráról leolvasható, láthatjuk, hogy igény mutatkozna arra, hogy kerüljenek bevezetésre egyéb adókedvezmények. Az igények között szerepelt, hogy az apákra is ki lehetne terjeszteni az adókedvezményeket és ezáltal a férfiak is részesülhetnének Szja kedvezményben. Emellett említésre került, hogy a bevételt is figyelembe lehetne venni az adókedvezmény megállapításánál.¹⁶

53 válasz

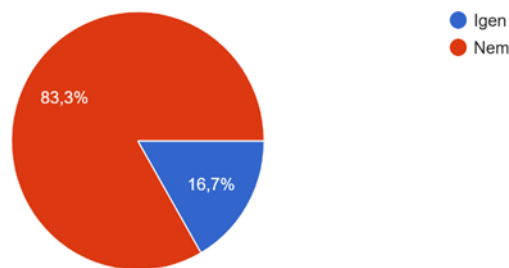

3. ábra Új adókedvezmények bevezetésére irányuló igény

Tanulmányunkban megemlítésre kerül az, hogy hogyan hatnak azokra a jelenleg érvényben levő adókedvezmények, akik gyermektervezés előtt állnak. Ezt szintén egy grafikonnal szeretnénk ismertetni.

¹⁶ Saját forrás

36 válasz

4. ábra Gyermektervezésre mutató hajlandóság a gyermekvállalás előtt állók esetében

A 36 válaszadó közül 83,3% szerint nem befolyásolja a gyermekvállalásukat az, hogy hogyan alakulnak az adókedvezmények, míg 16,7% gondolja úgy, hogy kihatnak a gyermektervezésükre az adókedvezmények alakulása.

8. Két gyermekes anyák Szja kedvezménye

2026. január 1-től a 40 év alatti két gyermekes anyák Szja kedvezményének a bevezetésére került sor. Ez egy új fajta adókedvezmény, amelynek célközönsége a két gyermekes anyák támogatása is, bár itt egy feltételhez kötődik az pedig nem más, mint a 40 éves korhatár. A Kormány tervei között szerepel a kedvezményre jogosultak körének kibővítése, ennek értelmében 2027-től az 50 év alattiak, 2028-tól a 60 év alattiak, 2029-től pedig valamennyi két gyermekes anya Szja kedvezményben részesülne.¹⁷ Az érintett jövedelmek között kell megemlítenünk a munkaviszonyból származó jövedelmet, a CSED-et, GYED-et, GYES-t, a vállalkozói kivétet, az átalányban megállapított jövedelmet, az östermelői tevékenységből származó jövedelmet.

Az adómentesség első alkalommal a 2025. december 31. után megszerzett, munkaviszonyból származó jövedelem esetén a 2025. december 31. napját követő időszakra elszámolt, kedvezményalapot képező jövedelmekre érvényesíthető, tehát a februárban esedékes, januárra kapott fizetés már adómentesen érkezhett az adóelőleg-nyilatkozat leadását követően.¹⁸ A kedvezmény igénybevételéhez január első napjaitól elérhető az adóelőleg-nyilatkozat, valamint újdonságként kerül bevezetésre, hogy aki a kétgyerekes kedvezményre és a családi adó- vagy járulékkedvezményre is jogosult személyek, összevont adóelőleg-nyilatkozatot is leadhatnak a munkáltatójuk, ill. rendszeres bevételt juttató kifizetőjük részére, amelyben egyidejűleg kérhetik mindhárom kedvezmény figyelembevételét.¹⁹

A jogosultsági feltételek kapcsán a szabályozás értelmében két gyermeket nevelő anya az a nő, aki vér szerinti vagy örökbefogadó szülőként két olyan gyermeket nevel vagy nevelt, aki után

- családi pótlékra jogosult, vagy

¹⁷ https://nav.gov.hu/sajtoszoba/hirek/Januartol_a_40_ev_alatti_ketgyerekes_anyak_is_csatlakoznak_az_szja-mentesseghez (2026. 02. 11.)

¹⁸ Uo.

¹⁹ Uo.

- családi pótlékra már nem jogosult, de legalább 12 éven keresztül jogosult volt (ideértve azt a gyermeket is, aki után az anya családi pótlékra jogosultsága a gyermek elhunytá miatt szűnt meg).²⁰

A két gyermeket nevelő anyák kedvezménye első alkalommal a 2025. december 31. után megszerzett, kedvezményalapot képező jövedelmekre, munkaviszonyból származó jövedelem esetén a 2025. december 31. utáni időszakra elszámolt jövedelmekre érvényesíthető.²¹

9. Magyarország és Lengyelország helyzete a kedvezmények kapcsán

E két ország hasonló gazdasági és társadalmi adottságokkal rendelkezett a történelem során, amely a mai napig is megmutatkozik az országok helyzetét tekintve.

Magyarországon az Szja mértéke 15%, ezzel szemben Lengyelországban 12%, amely 120 000 zloty (PLN) mértékig érvényesül majd ezt követően a 32%-os adókulcs az alapja az adómegfizetésének.²² Az európai országokban különböző mértékű Szja mértékek érvényesülnek, ahány ország annyi szabályozási megoldás a személyi jövedelemadó kapcsán. A magyar-lengyel adatokat tekintve azt a következtetést vonhatjuk le, hogy Magyarországon egykulcsos rendszer szerint róják le adójukat az adóalanyok, addig Lengyelországban kétkulcsos rendszert szerint történik az adózás. Továbbá megállapítható az is, hogy mindkét ország viszonylatában nagy figyelmet fektetnek a családok támogatására. A lengyeleknél létezik a házastársak közös adózása, ennek feltétele, hogy a házastársak között egy adóéve fennálljon a házasság és közös vagyonnal rendelkezzenek. A fiatalok támogatása is jelentős hangsúlyt kap e két ország tekintetében ez alapján Magyarországon a 25 év alatti személyek részesülnek Szja kedvezményben, míg Lengyelországban a 26 év alatti fiatal felnőtteket sorolja a törvény a Szja kedvezmény igénybevételére. Véleményünk szerint a Kormány törekszik arra, hogy a fiatalok számára egy tervezhető jövőt biztosítson. Fontos annak megteremtése, hogy a fiatalok tervezhető, lehetőségekkel teli jövőképet kapjanak a hazai munkavállalás tekintetében, amely jelentősen hozzájárul a fiatal munkaerő megtartásában. Ennek tekintetében kulcsfontosságú kérdés, hogy milyen ösztönzőket biztosít az adójogi szabályozási rendszer a nők számára annak érdekében, hogy a munkaerőpiaci részvételük mellett a családtervezés és családalapítás is megfelelően összeegyeztethető legyen.

10. Nők foglalkoztatása

Eddigi vizsgálódásunk nyomán megállapíthatjuk, hogy 2026-ban egyre nagyobb figyelmet kapnak a nők, növekvő tendenciát mutatva a vezető tisztségek betöltésében is. Ebből azt láthatjuk, hogy a történelem során jelentős fejlődésen ment keresztül a nők megítélése, pozitív irányban. Nézetünk szerint fokozatosan csökkennek a nők és férfiak közötti különbségek.

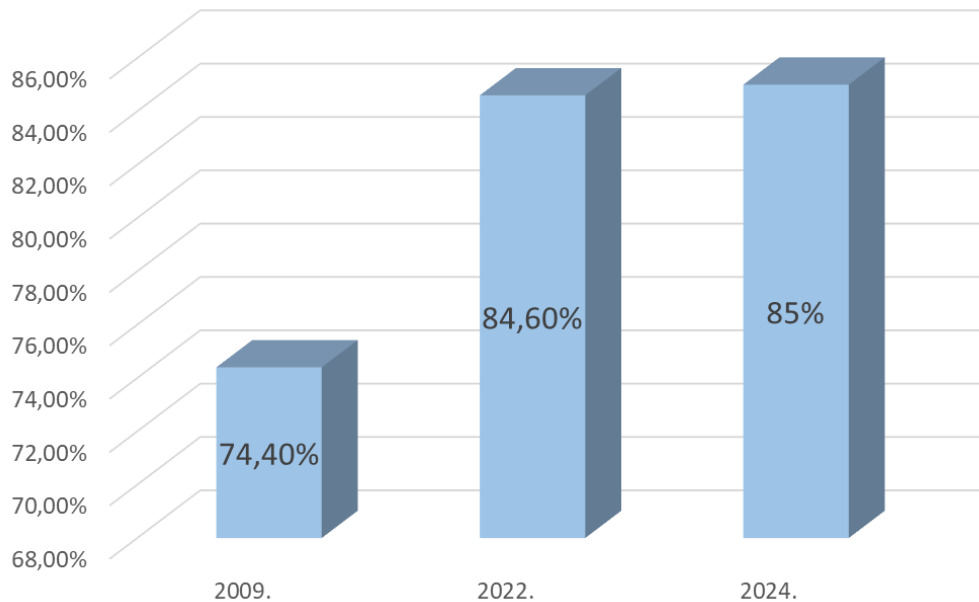
Amint arra tanulmányunk címe is rávilágít, vizsgálódásunk középpontjában a nők állnak, ezért szeretnénk egy diagrammon szemléltetni, hogy hogyan alakul a nők foglalkoztatása 2009, 2022 és 2024-ben a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján Magyarországon. Az alábbi ábra jól mutatja, hogy a 25 és 49 év közötti nőknek a 74,40%-a állt foglalkoztatási jogviszonyban 2009-ben, ez a szám 2022-ben 84,60%, 2024-re 85%-ra

²⁰ https://nav.gov.hu/ado/szja/Ket_gyermeket_nevelo_anyak_kedvezmenye (2026. 02. 11.)

²¹ NAV: Januártól a 40 év alatti kétgyerekes anyák is csatlakoznak az szja-mentességhez, 2025. december 18., https://nav.gov.hu/sajtoszoba/hirek/Januartol_a_40_ev_alatti_ketgyerekes_anyak_is_csatlakoznak_az_szja-mentesseghez

²² Legal basis: Article 27 of the Act on Personal Income Tax of July 26, 1991 (2025. 11. 06.)

növekedett. Ebből látható, hogy fokozatosan növekvő tendencia érzékelhető a foglalkoztatás területén.²³

5. ábra A nők foglalkoztatásának alakulása - KSH adatok

A következőkben kerül kifejtésre, hogy a személyi jövedelemadó és a nők foglalkoztatása hogyan is függ össze egymással. Magyarországon kiemeltet érdemelnek az egyre bővülő adójogi preferenciák, a jelenleg érvényben lévő a négy vagy háromgyermekes anyák Szja kedvezményével, valamint itt említendő, hogy Magyarországon a 25 év alattiak, Lengyelországban a 26 év alattiak kedvezménye is jelentős szereppel bír.

Fontos megemlíteni, hogy a nők munkavállalását számos tényező befolyásolja, melyek között meg kell említenünk, hogy a családról való gondoskodáson át az előrelépésig hosszas folyamat vezet, de a nők támogatása véleményünk szerint életük valamennyi szakaszában kulcsfontosságú mind a munkajogi, mind a szociális jog, illetőleg a pénzügyi jog területén.²⁴ Rendkívüli figyelmet fektet a magyar Kormány a nők támogatására, hiszen szerepük mind a család, mind a munka világában figyelemre méltó.

11. Fenntarthatósági kérdések

A nők munkaerőpiaci lehetőségeinek feltérképezéséhez szorosan kapcsolódik a társadalmi és gazdasági környezet alakulása. Erre tekintettel jelen tanulmányunkban ismertetjük a

²³ https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0025.html 20.1.1.28. A 25–49 éves nők foglalkoztatási rátája [%] (2025. 11. 01.)

²⁴ KOLONTÁRINÉ BEJCSI Laura: Kisgyermeket nevelő édesanyák újra munkába állásának lehetőségei a GYES/GYED után, Szakdolgozatok - Apáczai Csere János Pedagógiai, Humán- és Társadalomtudományi Kar, Széchenyi Egyetem 2024, 13.

legfontosabb kapcsolódási pontokat, és kihívásokat, amelyek jelentősen befolyásolják a nők foglalkoztatási lehetőségeit napjainkban is.

A globális társadalmi és gazdasági környezet alakulása a pandémia megjelenésével gyökeres változásokat hozott hazánk vonatkozásában egyaránt, amely a gazdasági tevékenység és a foglalkoztatási ráta erőteljes visszaesését eredményezte. Mindez a bevezetett korlátozó intézkedésekkel összefüggésben jelentős elmaradást eredményezett a fogyasztáshoz kapcsolt adók teljesülésében, a csökkenő fogyasztásra tekintettel.²⁵ Fontos kiemelni ennek körében, hogy e pandémia okozta válság eredendően eltérő képet mutatott a korábbi gazdasági világválság jellemzőitől, amelyhez már egy korábbiakban kialakított válságkezelési minta kapcsolódott az 1929-1933-as válság analógiájára. A Covid-19 okozta krízisben a gazdaságpolitika fókusza a gazdasági kapacitások, a vállalkozások és a háztartások működőképességének megőrzésére helyeződött, így a gazdaságpolitika leginkább kármentő és kapacitásmegőrző, mintsem gazdaságélénkítő jellegű megoldásokat alkalmazott.²⁶ Ez pedig a foglalkoztatási lehetőségek és a munkaerőpiaci tendenciák alakulását is alapjaiban határozta meg. Ebben a folyamatban természetesen az egyes országok eltérő jövedelmi szintje és kapacitásai függvényében eltérő szakpolitikai prioritások és válaszreakciók érvényesültek, amely Magyarország esetében is sajátos képet mutatott. A költségvetési politikai vonatkozásában mindez kettős kihívásként jelentkezett a bevételi és a kiadási oldal esetében. Egyrészt, a bevételi oldalon a válság hatásai a csökkenő adóbevételekben, a növekvő munkanélküliségben, a fogyasztás visszaesésében, valamint az elmaradó beruházásokban mutatkoztak meg. A kiadási oldalon ezzel párhuzamosan a szociális és gazdasági támogatások növekedése eredményezett növekvő kiadásokat. Az átcsoportosítások és szerkezeti átalakítások a költségvetés struktúráját is érintették, amelyek a költségvetési törvények módosításaiban is megjelentek.²⁷ Ehhez kapcsolódóan a magyar fiskális politika középpontjába a felelős költségvetési gazdálkodás elve került 2008-tól kezdődően, amelyet az Alaptörvény, valamint a közpénzügyi tárgyú törvények zárt és koherens egysége teremt meg.²⁸ Mindez a költségvetési gazdálkodás, és a költségvetési tervezés általános elveként érvényesül, amelynek értelmében hazánk a kiegyensúlyozott, átlátható és fenntartható költségvetési gazdálkodás elvét követi, amelyet az államháztartás központi és helyi alrendszerébe tartozó szervek is kötelesek tiszteletben tartani.²⁹ Ez a fajta szabályozási tendencia pedig összességében meghatározta a munkaerőpiac fellendítését célzó eszközrendszer alapvető kereteit és mozgásterét.

Az államháztartás fenntarthatósága a gazdaságpolitika egyik kulcskérdésének tekinthető. Ennek vizsgálata nem csupán a rövid távú fiskális pozíció alakulására, hanem a demográfiai trendekre és az idősödésből fakadó jövőbeli költségvetési terhekre is kiterjed. A 2020-as évek elején a fiskális fenntarthatóság kérdése különösen hangsúlyossá vált a Covid-19 világjárvány hatására, hiszen az egészségügyi kiadások, a gazdaságvédelmi intézkedések és a GDP

²⁵ ERDŐS Éva – CZIRJÁKNÉ KISPÁL Mónika: A magyar adópolitika legfontosabb jellemzőinek alakulása a Covid-19-világjárvány előtt és után. *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica*, 2024/(1.), 25–43. <https://doi.org/10.32978/sjp.2024.002>

²⁶ LENTNER Csaba: Voltak győztes csatáink. S lesznek még? - Gondolatok a rendszerváltás állampénzügyeiről, különös tekintettel a 2010-2022 közötti időszakra, *Miskolci Jogi Szemle*, 2022/1. Különszám, 255–256., <https://doi.org/10.32980/MJSz.2022.2.2014>

²⁷ NAGY Zoltán: Fiskális és monetáris eszközök a járványügyi veszélyhelyzet gazdasági hatásainak mérséklésére in *A különleges jogrend és nemzeti szabályozási modelljei* (szerk: Nagy Zoltán, Horváth Attila), Budapest, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet., 2021, 178.

²⁸ LENTNER Csaba: Az állampénzügyi kockázatok mérséklésének egyes jogi és gazdasági aspektusai, *JURA*, 2017/2., 113–114.

²⁹ NAGY: i.m. 179.

visszaesése együttesen a költségvetési hiány és az államadósság jelentős növekedéséhez vezettek.

Ehhez kapcsolódóan szükséges említést tenni Magyarország 2021-2025-re szóló konvergenciaprogramjáról, amely alapvetően három, fundamentális tényezőre alapozza a fenntarthatóság érvényesülését. Egyrészt ide tartozik az aktuális fiskális pozíció alakulása, másrészt a demográfiai folyamatok, valamint az idősödéshez kapcsolódó jövőbeni költségvetési terhek egyaránt. A pandémia időszakában a gazdaságvédelmi és egészségügyi kiadások, valamint a GDP visszaesése következtében mind a hiány, mind az adósságráta növekedett, azonban a kormányzat célja a válság lecsengését követően az államadósság fokozatos mérséklése és a költségvetési egyensúly helyreállítása maradt.³⁰

A mérséklődő államadósság és költségvetési hiány mind a demográfiai folyamatok, mind pedig az idősödő társadalommal kapcsolatos jövőbeli terhek kezelésére is lehetőséget teremt. Fontos továbbá megjegyezni, hogy a magyar Kormány számos intézkedést hozott a családok támogatása érdekében, amelyre az előzőekben is utaltunk. Ezzel elsődlegesen a születésszám növelésével, valamint a nők foglalkoztatásának ösztönzésével a demográfiai változások révén mérsékelheti az idősödéssel járó, jövőben jelentkező következményeket a költségvetés kapcsán.³¹

Az államháztartás fenntarthatóságát illetően fontos tényezőt jelentenek a demográfiai változások a fiskális fenntarthatóság szempontjából. Amint arra a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) több jelentésében is rávilágított, a népesség tartós és folyamatos fogyása önmagában is aggodalomra ad okot, amelyet tovább súlyosbít a népesség gyorsuló ütemű elöregedése. Ez a folyamat magával hozza a korösszetétel torzulását, a gyermek- és fiatalok, a munkaképes korúak, valamint az időskorúak arányának kedvezőtlen eltolódásával. E folyamat a várható élettartam növekedését eredményezi, amelynek következtében egyre több nemzedék éri el a magasabb életkort, illetve él hosszabb ideig. Mindez pedig alapjaiban változtatja meg a korösszetételt, eltolva ezáltal a fókuszpontot az időskorúak felé.³² Hazánkban az idősödő társadalom problémája egyre jelentősebb kihívást jelent a kiadási oldal tervezése kapcsán a jövőben, kiemelten fontos kihívásokra rávilágítva a szociális ellátórendszer finanszírozása, valamint a foglalkoztatás területét érintően. Mindez erőteljes nyomást gyakorol a nyugdíjrendszerre, az egészségügyi ellátásra és a tartós gondozásra. Az Európai Bizottság 2021. február 5-én megjelent elemzése szerint a magyar költségvetés fenntarthatóságának rövidtávon alacsony kockázat azonosítható, míg közép- és hosszú távon a társadalom idősödéséhez kötődő jövőbeni költségvetési kiadások okán közepes mértékű, általános kockázatot jeleztek az uniós tagállamok rangsorában, a válságok összetett és tovagyűrűző hatásai azonban más keretezést adnak a kérdésnek.³³ Hiszen, ehhez kapcsolódóan fontos kérdés lesz, hogy a demográfiai változások és a makrogazdasági folyamatok mellett az újabb válságok – így a pandémia vagy az orosz-ukrán háború – következményei egyre határozottabb és eredményesebb állami beavatkozást igényelnek, amely összességében a költségvetési kiadásokat növeli. Kardinális kérdésként jelenik meg ebben, hogy a kormányzat milyen megoldásokat alkalmaz adott államban az emelkedő költségvetési hiány kompenzálására. Ebben a kérdésben a magyar jogalkotó az adórendszer vonatkozásában élt jelentősebb beavatkozással. Ugyanis nem a már létező, adórendszerünk részét képező adók megemlése mellett döntött, hanem új intézkedések és szektorspecifikus különadók bevezetése révén avatkozott be a piacgazdaság folyamataiba. Ebben a kontextusban viszont különösen

³⁰ Magyarország konvergencia programja 2021-2025, 2021. április, 59.

³¹ Magyarország konvergencia programja 2021-2025, 2021. április, 59.

³² Az aktív korúak és idősek aránya. KSH. <https://www.ksh.hu/sdg/4-19-sdg-1.html> (2025.09.21.)

³³ Magyarország konvergencia programja 2021-2025, 2021. április, 59.

fontos és egyben kihívásokkal teli kérdésként jelentkezik, hogy a különadók mennyiben segíthetik elő a költségvetés hosszú távú fenntarthatóságát. Noha e lépések rövid távon enyhíthetik a válság hatásait, hosszabb távon kérdésesnek bizonyulhat a fenntarthatóságuk tekintettel az ideiglenes jellegükre és a jogszabályi környezet változékonyságára.³⁴ Jelen tanulmányunkban részletesebb elemzésre nem térünk ki, azonban fontosnak véltük a bemutatni a legfontosabb kapcsolódási pontokat és szabályozási kihívásokat a költségvetés fenntarthatósága, valamint az elöregedő társadalom okozta kihívások fényében.

12. Záró gondolatok

Összegzésként megállapítható, hogy a személyi jövedelemadó rendszerében alkalmazott adójogi ösztönzők nem csupán fiskális eszközök, hanem a társadalompolitikai célkitűzések megvalósításának meghatározó instrumentumai is. A nők foglalkoztatása szempontjából különös jelentőséggel bírnak azok a kedvezmények, amelyek csökkentik a munkavállalás költségeit és mérsékelik a gyermekneveléssel járó gazdasági terheket. A megfelelően kialakított adópreferenciák hozzájárulhatnak a munkaerőpiaci részvétel növeléséhez, a nemek közötti egyenlőtlenségek csökkentéséhez, valamint a családpolitikai célok érvényesüléséhez. Ehhez kapcsolódóan megfigyelhettük, hogy a magyar adójogi szabályozás a jövedelem típusú adók területén milyen szabályozási tendenciák mentén alakítja napjainkban is a személyi jövedelemadó rendelkezéseit, különös tekintettel az adójogi kedvezmények és mentességek körére. Mindezek fényében az adójogi ösztönzők tudatos és célzott alkalmazása a jövőben is kulcsszerepet tölthet be a nők foglalkoztatásának előmozdításában.

³⁴ DARÁK Péter - LOVAS Dóra: Az adórendszer desztantosai: a különadók, *Jogtudományi Közöny*, 2023/11., 485–486.